

№ 18 (563)
Май 2015 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

☞ **Дабрачынны фонд: «Любчанскі замак» у 2014 годзе –** *стар. 2*

☞ **Ушанаванне асобаў: Міхал Агінскі і Станіслаў Жукоўскі –** *стар. 5*

☞ **Працяг пошукаў: новыя звесткі пра крыжык з Амінавічаў –** *стар. 6*

Узнагароджанне ўдзельніка фальклорнага гурту «Церабень» Баляслава Сарокі пад час навуковай канферэнцыі ў БДУКіМ

Працяг тэмы – на стар. 3

Фотафакт

Нясвіжскай цэнтральнай раённай бібліятэцы прысвоенае імя вядомага беларускага паэта, ганаровага грамадзяніна Нясвіжа Паўлюка Пранузы. Прымеркавана гэтае рашэнне да 70-годдзя існавання ўстановы. З гэтай нагоды напрыканцы красавіка ў бібліятэцы адбылася вялікая ўрачыстасць. У госці да несвіжанаў прыехалі навукоўцы і літаратары з Мінска, дачка паэта Алена Лявіцкая. Старшыня Нясвіжскага райвыканкама Іван Крупко ўручыў лепшым бібліятэкарам і яе ветэранам заслужаныя ўзнагароды.

Наш кар.

падпісанні індэксы
індывідуальны – 63320 ведамасны – 633202

На тым тыдні...

✓ 3 30 красавіка па 3 мая ў Мінску праходзіў XIII Міжнародны фестываль «Державный глас», пад час якога адбылася прэм'ера дакументальнага фільма «Адзіным сэрцам» Алены Васкабойнікавай (г. Харкаў), канцэрты з удзелам хароў з Сербіі, Літвы, Расіі ды інш.

✓ 1 мая ў Тураве шосты раз адбыўся фестываль кулікоў. Мерапрыемства традыцыйна праходзіла побач з унікальным Тураўскім лугам – месцам, дзе гняздзіцца і спыняецца пад час міграцыяў шматводна-балотных птушак. У гэтым біялагічным заказніку налічваецца больш за 100 тысячаў турухтанаў, 150 тысячаў качак-свіязяў, 20 тысячаў вялікіх вераценніцаў.

Птушкі – індыкатары стану навакольнага асяроддзя: іх папуляцыі сведчыць пра стан экасістэмы. Таму адна з мэтаў фестывалю – прыцягненне ўвагі да тэрыторыі, унікальнай па сваёй біялагічнай разнастайнасці і значнасці міграцыйных шляхоў.

✓ 5 мая ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адкрылася выстаўка «Дарогамі вайны» і адбылася літаратурна-музычная імпрэза, прымеркаваная да 70-годдзя Вялікай Перамогі.

Амаль што кожная сям'я мела ў тыя гады свае асабістыя страты, сваё гора. Не абышлі яны і народнага паэта

Беларусі Якуба Коласа. Вайна адабрала ў яго сына Юрыя, які трагічна загінуў пры абароне горада Ярцава Смаленскай вобласці, а самога паэта, яго жонку Марыю Дзмітрыеўну і сыноў Данілу і Міхася вымусіла пакінуць Радзіму, стаць выгнаннікамі і шукаць прытулку на чужой зямлі.

На выстаўцы прадстаўлены арыгінальныя музейныя прадметы: дакументы, фотаздымкі, кнігі, рукапісныя старонкі твораў і лістоў, асабістыя рэчы, якія расказваюць пра жыццё народнага паэта і яго блізкіх у гады Вялікай Айчыннай вайны.

✓ 5 мая ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі адбылося мерапрыемства, прысвечанае 70-годдзю Вялікай Перамогі. Некалі паэт напісаў такія радкі:

Таварыш! Сягоння ў нас
думы адны:
Мір нам патрэбен,
Не трэба вайны!

Гэтым жа разам у кватэры Пятра Усцінавіча, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, сабраліся прадстаўнікі трох пакаленняў: сведкі вайны, іх дзеці і ўнукі.

✓ 9 мая ў Мінску ў дворыку кавярні «Вітлджус» адбыўся фестываль фальклорнай музыкі і народных традыцыяў. У ім узялі ўдзел гурты «Стары Ольса», «Relikt», «Kriwi», «Vuraj» і «Нагуаль», пад час імпрэзы можна было наведаць кірмаш народных рамёстваў і выстаўку рэтрамабіляў. Для дзяцей працавала спецыяльная пляцоўка, дзе можна было навучыцца працаваць з саломкаю, плесці паясы, рабіць лялькі.

Выступае гурт «Vuraj»

13 мая споўнілася 110 гадоў з дня нараджэння Стэфаніі Міхайлаўны Станюты – выбітнай беларускай актрысы, легенды сцэны, артысткі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Народная артыстка БССР (1957), народная артыстка СССР (1988), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1982). Дачка вядомага беларускага мастака Міхаіла Пятровіча Станюты.

Скончыла Беларускаю драматычную студыю ў Маскве (1926). Сцэнічную дзейнасць пачала ў 1919-м у Першым беларускім таварыстве драмы і камедыі. З 1931 года і да канца жыцця працавала ў Нацыянальным тэатры імя Янкі Купалы, дзе сыграла каля 200 роляў.

– Ужо вельмі вядомая, Стэфанія Міхайлаўна заставалася вельмі сціплай і нават сарамлівай, – успамінае фатограф Яўген Коктыш. – Памятаю, аднойчы разам паехалі на фестываль у Цвер. Туды ж прыбыў Смактуноўскі. Ведаючы, што ў яго беларускія карані, падумаў: нядрэнна было б сфатаграфавачь акцёра разам са Станютай. Іх падзяляў толькі подыум. Я перапрасіў перад акторкай і падышоў да Смактуноўскага. Той пагадзіўся сфатаграфавачь са Стэфаніяй Міхайлаўнай. Я прапанавалі ёй абыйсці подыум. «Ой,

Наш календар

Талісман Купалаўскага тэатра

С. Станюта ў грывёрцы перад спектаклем «Гаральд і Мод»

Фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА

Жэнечка, я не магу падысці да Смактуноўскага. Я ж жанчына!» Давалася акцёру ісці да Станюты.

– Мама выхоўвалася на Мейерхольдзе, Таіраве, МХТ-1, МХТ-2, якія любілі ўмоўнасць, гульню, жарт. А калі патрапіла ў Мінск, абула на сцэне кірзачы. Тады ў Купалаўскім тэатры ў фаворы былі Ржэцкая, Платонаў, Рахленка, Дзядзюшка, Глебаў – артысты-ардэнаносцы, як пісалі тады. П'есы Макаёнка – вольная планка выяваў, – казаў пра пачатак 1930-х гадоў мінулага стагоддзя Аляксандр Станюта, пісьменнік, літаратуразнавец, прафесар БДУ, доктар

навуц і сын Стэфаніі Міхайлаўны. – Прывыклі, што Станюта – гэта боты, хустка, ватоўка. Таму, калі мама стала іграць галоўную ролю ў спектаклі «Гаральд і Мод» – музыка, танец, Лондан, шампанскае, – шматлікія заяўлялі: «Гэта не Станюта!» Для яе ж гэты спектакль быў як падарунак лёсу.

Стэфанія Міхайлаўна ведала, як здзівіць глядачоў – у ролі злой Карготы з казкі «Тры Іваны – тры браты» 80-гадовая Станюта змагалася з маладымі Іванамі на палках, рабіла кувыркі і кульбіты.

Марыя Ганчарык, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь:

– Экспазіцыя наша заснаваная на асабістых рэчах і ўзнагародах (Стэфаніі Міхайлаўны. – «КГ»). Медаль Францыска Скарыны, сведчанне пра тое, што яна народная артыстка СССР. Яе веер, яе посуд. А васьмь маскі, якія яна рабіла сваімі рукамі з пап'е-машэ. «Крыштальная Паўлінка». Кап'ялюшык, адзежа сцэнічная, з «Гаральд і Мод» – касцюм і побач фота, дзе яна ў гэтым касцюме. У 90-гадовым узросце яна яшчэ здымалася ў

кіно. А памятаеце па кнізе, як яна ўпершыню выйшла на сцэну і спалохалася? Усё пераблытала і ўцякла. Але потым усё жыццё іграла.

Яна памерла ў 2000-м, а музей у гэтым будынку адкрыўся ў 2002-м. Але ў нашым музеі яна бывала! Доказ – календар за 1994 год. Тут ёсць надпіс: «Была ў Гасцёўні Галубка, атрымала ружы». «Гасцёўня Галубка» – гэта наш філіял і першае месца размяшчэння нашых экспазіцыяў.

27 сакавіка 2003 года на доме № 19 па праспекце Незалежнасці ў Мінску была ўсталяваная мемарыяльная дошка Стэфаніі Станюце, а 3 лістапада таго ж года – помнік на Усходніх (Маскоўскіх) могілках. У Купалаўскім тэатры ладзяцца вечары памяці Стэфаніі Міхайлаўны. Мемарыяльны пакой вялікай беларускай актрысы знаходзіцца ў Дзяржаўным музеі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі.

13 мая 2005 года РУП «Белпошта» выпусціла марку «100 гадоў з дня нараджэння С.М. Станюты».

Варта дадаць, што славетны род Станютаў мае годных прадаўжальнікаў: сын Стэфаніі Міхайлаўны – пісьменнік Аляксандр Станюта, снук – журналіст Дзмітрый Станюта, праўнучка Меліціна Станюта – таленавітая беларуская гімнастка, шматразовы прызёр чэмпіянатаў свету і Еўропы.

Падрыхтаваў Аляксандр САЧАНКА

Справаздача Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак»

Галоўнаму рэдактару «Краязнаўчай газеты»
У.А. Гілепу

У адпаведнасці з патрабаваннямі Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 01.06.2005 г. № 302 «Аб некаторых мерах па ўпарадкаванні дзейнасці фонду», Пастановы Міністэрства юстыцыі ад 03.08.2005 г. № 43 «Аб парадку апублікавання і саставе звестак, што падлягаюць адлюстраванню ў справаздачы па выкарыстанні фондам сваёй маёмасці»

просім:

апублікаваць звесткі аб дзейнасці Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» па матэрыялах гадавой справаздачы і бухгалтарскага балансу за 2014 год, зацверджаных Кіраўніцтвам і Апякунскай радай фонду, а дакладней:

1. Колькасць заснавальнікаў фонду 1 чал.;

2. Кошт маёмасці (чыстыя актывы) складае 9 250 937 тыс. руб.

У тым ліку:

– маёмасць і сродкі, перададзеныя заснавальнікам 90,4 тыс. руб.;

– дапамога, аказаная заснавальнікам, дабрачынна на

пастаяннай аснове выконвае абавязкі дырэктара

фонду, для яго дзейнасці прадаставіў офіс і аўтатранспарт;

– паступленні ад праведзеных мерапрыемстваў адсутнічаюць;

– прыбыткі ад прадрымальніцкай дзейнасці адсутнічаюць;

– грашовыя паступленні 1 796 528 тыс. руб.;

– дабрачынная дапамога будаўнічымі матэрыяламі 572 652 тыс. руб.;

– выкананыя працы на суму 6 879 563 тыс. руб.

3. Расходы (усяго за 12 гадоў дзейнасці фондам было засвоена) 9 238 601 тыс. руб.

4. Унітарныя прадрымствы, гаспадарчыя таварыствы не ствараліся і ўдзелу ў дзейнасці такіх юрыдычных асобаў фонд не прымаў.

Справаздача зацверджаная на сумесным сходзе Апякунскай рады і Кіраўніцтва фонду 23.04.2015 г.

Дырэктар

І.А. Пячынскі

Даведка

У ходзе справаздачы за 2014 г., якая адбылася 23.04.2015 г., дырэктар фонду І. Пячынскі даў інфармацыю па фінансавай і гаспадарчай дзейнасці фонду і выкананых працах. Апякунская рада і праўленне фонду ўхвалілі справаздачу за 2014 г., зацвердзілі справаздачу аб гаспадарчай дзейнасці, бухгалтарскі баланс, план працаў праўлення фонду на 2015 г. У абмеркаванні прынялі ўдзел

8 выступоўцаў, прысутнічалі 26 асоб, з іх многія мясцовага паходжання.

Адзначалася, што летась, як і ў ранейшыя гады, фінансавую дапамогу фонду аказаў даўні сябра Любчанскага замка ААТ «Прыёрбанк», кіраўнік С. Касцючэнка.

У 2014 г. у працах прынялі ўдзел 270 валанцёраў, якія цягам пяці летнікаў, некалькіх суботнікаў, а таксама па вы-

хадных і святочных днях адпрацавалі 1 710 чалавека-дзён. Падзяку атрымалі моладзевае аб'яднанне «БАСА» БНТУ, студэнты БДТУ і БДУ, іншыя, якія прымалі ўдзел у аднаўленчых працах.

Статыстыка фонду за 12 гадоў сведчыць, што агулам на замку працавалі 1 960 валанцёраў, а колькасць працадзён складала 14 921 дзень.

Вялікай адметнасцю справаздачнага года з'яўляецца тое, што:

– пад час праведзеных археалагічных даследаванняў былі знойдзеныя падмуркі трэцяй вежы, якая згодна з прынятай і зацвержанай Беларускай навукова-метадычнай радай пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь атрымала назой «Дазорная», а па накірунках свету – паўночная. За гэта трэба шчыра падзякаваць дырэктару Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры пры Нацыянальнай акадэміі навуц Рэспублікі Беларусь А. Лакотку і ягонаму намесніку С. Віцязю за арганізацыю археалагічна-

га даследавання і суправаджэння раскопак. Непасрэдна на раскопках працавалі археолагі кандыдат гістарычных навуц Л. Калядзінскі і В. Хартановіч. Аб'ём раскопак склаў больш за 500 кубічных метраў, з іх чвэрць рукаў;

– перанесены металічныя плоты, які ў 1960-я гг. быў усталяваны пасярэдзіне цэнтральнай уязной алеі на тэрыторыю парку і фальварка. У хуткім часе па гэтай алеі, якая, дарэчы, намі падсаджаная 62 маладымі ліпамі (на месцах загінулых дрэваў) будзе, як і больш за 100 гадоў таму, прыгожая дарога. Цяпер гэтая дарога ідзе побач, па полі;

– замест драўлянага рыштавання вакол Брамнай вежы ўсталяванае металічнае;

– зроблена дэталёвае даследаванне сграфіта Брамнай вежы;

– выкананы праект ахоўных зон замка і ваколіцаў;

– выканы геадэзічныя даследаванні.

Трэба адзначыць добрасумленную працу валанцёраў. Яны выконвалі шмат якія працы ўпершыню. Напрыклад, цагляная кладка, тынкоўка сцэны, асабліва яе арака. Каб выканаць запланаванае, працавалі па 12 гадзінаў у дзень.

Больш падрабязна з удзельнікамі летнікаў і працамі можна пазнаёміцца на сайце фонду lubcza.by.

Мінскі перыяд Валенція Ваньковіча

Пра нядаўняга юбіляра – мастака Валенція Ваньковіча – пісалі, у тым ліку і «Краязнаўчая газета», нямала. Таму сёння ў сувязі з 215-й гадавінай творцы мы звернемся да кнігі мастацтвазнаўцы Леаніда Дробава «Беларускія мастакі XIX стагоддзя», што выйшла ў 1971-м у выдавецтве «Беларусь». Прапануем урыўкі, што тычацца вяртання Валенція Мельхіёравіча ў Мінск і адлюстравання ў яго творчасці беларускай мінуўшчыны.

У 1828 годзе з вялікім запасам эцюдаў і кампазіцый Ваньковіч вярнуўся ў Мінск. Пасяліўшыся непадалёку ад горада, у маёнтку Сляпянка, ён увесь аддаўся творчасці. Дом, у якім ён жыў і тварыў, збырогся і да гэтага часу¹.

Мастак працаваў там нястомна – пісаў шматлікія партрэты родных, сваякоў, сяброў, суседзяў. У гэтых партрэтах вельмі шмат супярэчлівага. Часам яны былі поўныя натхнення, парыву, часам жа насілі адбітак сентыменталізму.

Па сваёй мастацкай адукацыі Ваньковіч быў гістарычным жывапісцам. Іначай не магло быць. Гістарычны жывапіс лічыўся ў Акадэміі тых часоў асноўным напрамкам. Пасля рэформы Акадэміі ў 1830 годзе, у час прэзідэнцтва Аленіна, была нават высунута ідэя адзінага жывапіснага спецыяльнага класа, класа гістарычнага жывапісу. Усё астатняе амаль адмянялася, ва ўсякім разе, лічылася дугарадным. І гэта ў той час, як пейзаж, партрэт, жанр, нацюрморт, інтэр'ер набылі ўжо правы грамадзянства і шырокае распаўсюджванне.

Але Ваньковіч думаў не аб афіцыйнай гісторыі. Ён увесь час марыў аб стварэнні вялікіх палотнаў, прывечаных гісторыі свайго гераічнага і шматпакутнага беларускага краю.

У 20 – 30-я гады майстэрня Ваньковіча была па сутнасці цэнтрам, вакол якога групаваліся ўсе лепшыя мастацкія сілы Мінска. Тут часта бываў Я. Дамель.

Сябры падоўгу абмяркоўвалі праблемы мастацкай творчасці. У сваю чаргу Ваньковіч таксама наведваў Дамеля ў яго мінскай майстэрні. Вынікам гэтай дружбы, відаць, была агульнасць поглядаў жывапісцаў, якая праявілася і ў агульнасці тэм для гістарычных палотнаў.

Услед за Дамелем (у творчасці якога вялікае месца займала эпопея 1812 года) Ваньковіч задумаў кампазіцыю «Напалеон ля вогнішча перад боем» (Нацыянальны музей у Варшаве). У гэтай карціне яго, відаць, больш цікавілі светла-

выя эфекты, бо прыкметнага следу ў творчасці мастака яна не пакінула.

Найбольш сталым творам гэтага перыяду з'яўляецца «Мадонна з дзіцем», для якой мастаку пазіравала простая беларуская сялянка (паводле сведчання сучаснікаў, гэта была жанчына надзвычайнай прыгажосці). Карціна знаходзілася ў Луўры. Далейшы яе лёс невядомы.

Вядома, што ў той час нават само мысленне было рэлігійным. І такім чынам, Біблія і Евангелле давалі мастакам безліч сюжэтаў і такую-сякую магчымасць звяртацца да рэальнага жыцця менавіта ў рэлігійным рэчышчы. Хочаш апець мацярынства – ёсць сюжэт Маці Божай з дзіцем, хочаш намаляваць інтэр'ер хляўка – ёсць нараджэнне Хрыста ў яслях. Патрэбна сцена жніва – да паслуг біблейскай «Руф».

Ваньковіч не быў выключэннем і таму шмат увагі аддаваў рабоце над евангельскімі сюжэтамі, над абліччамі анёлаў, святых, праведнікаў.

У 1841 годзе ён урэшце едзе за мяжу. Наведвае Мюнхен, Дрэздэн, падоўгу капіруе творы мастакоў эпохі Адраджэння. У 1842 годзе, дзеля азнамлення з мастацкімі скарбамі Луўра, накіроўваецца ў Парыж. Але раптоўна смерць ад туберкулёзу парушыла гэтыя планы.

Колькі б ён мог бы яшчэ зрабіць, на якія яшчэ вышыні ўзняць роднае мастацтва, якіх поспехаў дабіцца!.. Але страшэнны біч таго часу – смерць у маладым яшчэ ўзросце, усё знішчыла. Як часта даводзілася глытаць гэтую горыч. Бычкоўскі, Бахмаровіч, дзясяткі іншых... Ён быў перадавым для свайго часу чалавекам. І ў поглядах, і ў перакананнях, і ў дзеянні. Яму брыдка былі пошласць і жорсткасць прыгоннікаў, у асяроддзі якіх ён жыў. Таму ён быў знішчальна рэзкі, жоўчы, недатыкальна горды, з'едлівы і нават высакамерны ў абыходжанні з некаторымі людзьмі. Гэтую рысу характару надобразычліўцы спрабавалі прадставіць як адмоўную асаблівасць Ваньковіча, які,

паводле іх слоў, быў «не ў меру фанабэрыстым чалавекам».

Апрача шматлікіх партрэтаў А. Міцкевіча, напісаных мастаком у розныя перыяды жыцця, вядомы партрэт паэта Антона Гарэцкага (да вайны знаходзіўся ў Кракаве), партрэт піяністкі Марыі Шымановіч, напісаны ў Пецярбургу (месцазнаходжанне невядома), сяброў Ваньковіча па Віленскім універсітэце Эміліі і Станіслава Хамінскіх, напісаны ў Ашмянах, Гарноўскай (народжанай Ваньковіч), напісаны ў Смільавічах, мінскіх магнатаў князёў Друцкіх-Любецкіх і інш. Адзін час Ваньковіч сябраваў са слоніўскім старастам Пуслоўскім, жыў у яго доме і напісаў там партрэты гаспадара і яго жонкі. Адзін з гэтых твораў, партрэт Войцеха Пуслоўскага, цяпер знаходзіцца ў Дзяржаўным мастацкім музеі Літоўскай ССР². Там жа знаходзіцца і партрэт Расалоўскага, Пясецкага (удзельніка тайнага Таварыства філаматаў – сябра Ваньковіча па Віленскім універсітэце), жонкі Пясецкага з дзецьмі, музыканта Карла Ліпінскага, аўтапартрэт мастака і інш.

Асабліва цікавы партрэт старога Сапліцы, напісаны мастаком у апошнія гады жыцця. Гэта – збіральны вобраз збяднелага шляхціца, у якога, апрача дваранскага звання, нічога больш не засталася. Мастак намаляваў Сапліцу ў простым, бедным халаце. Ён сядзіць за сталом. Уважліва глядзяць добрыя вочы ўбеленага сізізноў старога. Ва ўсім яго абліччы – замілаванне і прастата. Гэты партрэт – несумненнае сведчанне сімпатый аўтара да бедных і абяздоленых людзей.

У свой час Ваньковіч атрымаў вядомасць і як майстар партрэтаў-мініяцюр, якія тады былі асабліва модныя. Цудоўна выкананы на вечку табакеркі аўтапартрэт мастака, які па сваіх стылістычных дадзеных нагадвае жывапіс Трапініна з яго сакавітым каларытам, упэўненым малюнкам і выразнай псіхалагічнай характарыстыкай.

Леанід ДРОБАЎ

¹ Нядаўна ён адрэстаўраваны. Знаходзіцца непадалёк скрыжавання пр. Незалежнасці і вул. Філімонава, каля Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. – «КГ».

² Цяпер – Нацыянальны мастацкі музей Літоўскай Рэспублікі. – «КГ».

Каб не здаць мастацтва ў архіў

Пад час IX Міжнароднай навуковай канферэнцыі «Аўтэнтычны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання» памяці антраполога Зінаіды Мажэйка, што адбылася 24 – 26 красавіка ў Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў (БДУКІМ), прайшла сустрэча са спевакамі любімых даследчыцай палескіх вёсак, былі паказаныя абрады і побытавыя танцы.

Канферэнцыя «Аўтэнтычны фальклор...» – адзіны ў Беларусі сістэмны інавацыйны навукова-практычны праект па канцэптуальным даследаванні актуальных напрамкаў захавання, вывучэння, пераймання і папулярнага традыцыйнай культуры. Сёлета яна ладзілася ў памяць З. Мажэйка – лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, доктара мастацтвазнаўства, этнамузыкалага і аўдыявізуальнага антраполога, аўтара фундаментальных кніг па традыцыйнай культуры Беларусі, якая карыстаецца вялікай папулярнасцю ў народазнаўцаў і даследчыкаў-гуманітарыяў Еўропы.

Сёлета ў канферэнцыі ўзялі ўдзел 120 даследчыкаў Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Славакіі, Малдовы, Польшчы, Нігерыі, Кітая і 15 аўтэнтчных і маладзёжных фальклорных калектываў. Ад пачатку праект мае адчувальны практычны і сацыяльны напрамак, і гэта адзін з наймацнейшых яго бакоў. Сёлета ў практычнай частцы канферэнцыі прайшлі тры мерапрыемствы, скіраваныя на папулярнасацыяльны фальклор.

24 красавіка ў БДУКІМ адбыўся этнаграфічны канцэрт з удзелам народнага фальклорнага ансамбля «Таняжанка» вёскі Тонеж Лельчыцкага раёна і аўтэнтчных гуртоў вёсак Камень, Парэчка, Церабень Пінскага раёна. Гучалі песні, якія былі ў свой час запісаныя і выдадзеныя З. Мажэйка. Мінчане прыйшлі на сустрэчу з майстрамі палескіх спеваў цэлымі сем'ямі, з малымі дзецьмі, каб чарговы раз прычасціцца традыцыяй і дакрануцца да каранёў. Што і адбылося, калі загучала фантастычна прыгожае шматгалоссе і пляцоўка зазіхацела ад яркіх палескіх строяў.

25 красавіка ў Беларускім дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту быў праведзены абрад «Юр'я» з удзелам аўтэнтчнага ансамбля «Міжрэчка» вёскі Пагост Жыткавіцкага раёна. Мясцовы варыянт юр'еўскага абраду ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Разам з «Міжрэчкам» у свяце бралі ўдзел 9 маладзёжных і дзіцячых фальклорных гуртоў.

Завяршылася канферэнцыя 26 красавіка дударскай вечарынай у мінскім «Jask-club», дзе педагогі і студэнты БДУКІМ, а таксама госці навуковага форуму назіралі і інтэрактыўна ўдзельнічалі ў адаптацыі да ўмоваў дзейнасці сучасных рэкрэацыйных устаноў такіх аўтэнтчных формаў традыцыі, як побытавы танец, смыкавая і дударская музыка, абрадавыя спевы.

Канферэнцыя прадэманстравала ўвесь спектр сучасных падходаў да фальклору – ад акадэмічнага вывучэння і канцэртнай папулярнасацыяльнай да інтэрактыўнага ўключэння ў тыя яго формы, што існуюць цяпер. У гэтым залог таго, што традыцыйнае мастацтва Беларусі не ператворыцца ў музейны артэфакт і не будзе здадзена ў архіў «на вечнае захоўванне», а будзе існаваць далей і без эстэтычных страатаў злучэння з сучаснай культурай. Менавіта так арганізатары канферэнцыі бачаць выкананне навуковага тэстаменту З. Мажэйкі.

Валенцін ВЕРАС
Фота Наталі КУПРЭВІЧ

«Прывезлы куста» ў выкананні фальклорнага гурта «Парачаначка» з в. Парэчка Пінскага раёна

Народны фальклорны ансамбль «Таняжанка»

Тры аперацыі з жыцця разведчыка

У цэнтры вёскі Чыжаха Бярэзінскага раёна стаіць бронзавы бюст Героя Савецкага Саюза Сцяпана Аляшкевіча. Ён узнагароджаны ордэнамі Леніна, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай Зоркі, Славы III ступені, шматлікімі медалямі, яго імя носіць адна з вуліцаў Беразіно. Свой подзвіг ён здзейсніў у гады Вялікай Айчыннай вайны, навечна застаўшыся ў Румыніі.

Нарадзіўся Сцяпан Філімонавіч у вёсцы Перавоз Бярэзінскага раёна ў 1910 г. Атрымаў пачатковую адукацыю і працаваў у калгасе. У гады Вялікай Айчыннай вайны ён служыў разведчыкам 759-га стралковага палка 163-й стралковай дывізіі. Разведгрупа, у якую ўваходзіў Аляшкевіч, была ў палку на асобым ліку. Асабліваю мужнасцю і сапраўдным героізмам праявілі разведчыкі з пачаткам наступальнай аперацыі.

Ішоў 1944 год. Пад ударамі Чырвонай Арміі войскі захопнікаў усё далей адыходзілі на захад. Перад паўднёвым участкам фронту стаяла задача раз-

С. Аляшкевіч

граміць фашысцкія арміі ў Перавозе. Першай пайшла група Аляшкевіча. Яна падабралася да ракі, і салдаты пачалі шукаць лодку, ды дзе там яе знайдзе! А пераправіцца трэба, і тут дапамагла салдацкая кемліваць. Разведчыкі знайшлі бярвяно, прывязалі да яго тэлефонны кабелі. Першым пайшоў С. Аляшкевіч. Да супраць-

тую аперацыю начальнік разведкі адправіў самых вопытных байцоў, сярод якіх быў і С. Аляшкевіч.

Група накіравалася ў тыл ворага. Метраў за дзесяць да акупаў непрыяцеля разведчыкі заляглі і пачалі чакаць зручнага выпадку. Галоўны групы, капітан Трафімаў, прапанаваў закідаць немцаў гранатамі і пад час мітусні схопіць «языка». Так і хацелі зрабіць, але пачулі, што набліжаюцца людзі, выразна даносіўся жаночы плач. Разведчыкі падхапіліся і колькі было сілы кінуліся да акупаў: яны зразумелі, што немцы прыганяюць мірных жыхароў капаць акопы і быць заслонай перад наступленнем савецкіх войскаў.

Пачалася страляніна. Праход, якім разведчыкі прабіраўся ў тыл непрыяцеля, быў закрыты. Гітлераўцы акружылі разведгрупу і ўсё бліжэй прыціскалі яе да ракі. Давялося прабівацца з боем, але «язык» быў дастаўлены ў штаб. За праўленую мужнасць Аляшкевіча і яго таварышаў узнагародзілі ордэнамі Айчыннай вайны II ступені.

Наступленне развівалася па ўсім фронце. 17 сакавіка часці Чырвонай Арміі падышлі да ракі Паўднёвы Буг. Камандаванне палка атрымала заданне: пераправіцца на заходні бераг і замацавацца там, пашыраючы плацдарм для пераправы.

Уначы палкавая разведка пачала выконваць гэтую задачу. Першай пайшла група Аляшкевіча. Яна падабралася да ракі, і салдаты пачалі шукаць лодку, ды дзе там яе знайдзе! А пераправіцца трэба, і тут дапамагла салдацкая кемліваць. Разведчыкі знайшлі бярвяно, прывязалі да яго тэлефонны кабелі. Першым пайшоў С. Аляшкевіч. Да супраць-

Помнік С. Аляшкевічу ў в. Чыжаха

леглага берага заставалася яшчэ далекавата, калі ад разрыву міны яго скінула з бярвяна ў ваду. Далей давялося плысці самому, і не паспеў ён выйсці на бераг, як адразу ўступіў у бой.

Тым часам таварышы за кабелі падцягнулі да сябе бярвяно, і на дапамогу Сцяпану пайшоў яго сябар Іван Дубінскі. Потым пераправіліся Мікалай Шамчык і Міхаіл Перапечын. Каля самай ракі яны акапаліся і пачалі бой. Немцы кінуліся адбіваць заняты плацдарм, але іх атака хутка захлынулася. Была паспяхова адбітая і другая атака, а тут і асноўныя сілы палка пачалі пераправу. Разведчыкі, прыцягнушы да сябе ўвагу ворага, аблегчылі аднапалчанам фарсіраванне ракі. Трэцюю атаку непрыяцеля адбіць было ўжо значна лягчэй. Нашыя часці замацаваліся на беразе і пачалі рыхтавацца да далейшага наступлення. Раніцай камандзір палка з парторгам часці афор-

мілі матэрыялы для прадстаўлення да звання Героя Савецкага Саюза С. Аляшкевіча, М. Шамчыка, І. Дубінскага і М. Перапечына.

Полк С. Аляшкевіча дайшоў да перадгор'яў Карпатаў, уступіў на тэрыторыю Румыніі і заняў абарону на вышыні ў раёне горада Баташане, а гітлераўцы – у навакольных сёлах. Супраць палка дзейнічалі добра падрыхтаваныя горнастралковыя часці. Нашыя салдаты раней у гарах не ваявалі, румынскай мовы не ведалі, а звесткі пра ворага трэба было здабываць. І зноў гэтае важнае заданне было даручанае групе Аляшкевіча.

Пасля трохдзённых вылазак уздоўж перадавой разведчыкі знайшлі праход і ноччу прабіраўся ў тыл ворага. Прайшлі кіламетраў пяць, па дарозе зрабілі засаду і пачалі чакаць. Хутка паказаліся тры гітлераўцы. Іх трэба было ўзяць жывымі, таму, падпусціўшы ворагаў бліжэй, разведчыкі загадалі ім здавацца. Пачалася перастрэлка, і аднаго гітлераўца ўдалося ўзяць жывым. Гэта быў нямецкі маёр, пры ім знайшлі карту размяшчэння пяхотных часцей і артылерыі. Маёр паведаў, што назаўтра а 12-й гадзіне на гэтым участку павінны пачаць наступленне буйныя стралковыя і танкавыя часці. Разведчыкі не марудзячы даставілі «языка» ў штаб. Усе ўдзельнікі гэтай аперацыі былі ўзнагароджаныя ордэнамі Чырвонай Зоркі.

А 13 верасня 1944 г. быў апублікаваны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні звання Героя Савецкага Саюза Сцяпану Філімонавічу Аляшкевічу.

Вікторыя БАТАДЗЯЖ,
бібліяграф Бярэзінскай ЦБ

У скульптурна-архітэктурны ансамбль увайшлі ацалелыя збудаванні, закансерваваныя руіны, крапасныя валы і творы сучаснага мадэрналізму. Размешчаны мемарыялы ва ўсходняй частцы Цытадэлі пры ўпадзенні р. Мухавец у р. Буг. Аўтарскі калектыў: скульптары А. Кібальнікаў (мастацкі кіраўнік), А. Бембель, У. Бабыль, архітэктары У. Кароль, В. Волчак, В. Занковіч, Ю. Казакоў, А. Стаховіч, мастак-архітэктар Г. Сысоеў. У распрацоўцы праекта ўдзельнічалі інжынеры-канструктары М. Гордзін (галоўны канструктар праекта), М. Мэтс, галоўны інжынер-светлаэхнік Л. Рашаль ды іншы. Мемарыял афіцыйна адкрыты 25 верасня 1971 г. Сярод прысутных на мітынгу было больш за 600 ветэранаў – удзельнікаў абарончых баёў 1941 г. з крапасцю і Брэст. «Брэсцкую крапасць-герой» штогод наведвае звыш 190 000 чалавек, больш за 3500 экскурсійных групаў, праводзіцца больш за 150 культурна-адукацыйных мерапрыемстваў. Штогод 22 чэрвеня на яго тэрыторыі адбываюцца жалобныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да гадавіны пачатку Вялікай Айчыннай вайны, у якіх бяруць удзел ветэраны, кіраўнікі і афіцыйныя прадстаўнікі дзяржаў-членаў СНД ды іншых краінаў свету.

Прыгадаем колькі фактаў з гісторыі. Размешчаныя крапасці на чатырох астравах, утвораных рэкамі Заходні Буг і Мухавец, іх рукавамі і сістэмай каналаў. Будавалася паводле праекта генералаў Малецкага і К. Опермана, палкоўніка А. Фельдмана. 6 чэрвеня 1833 г. на месцы будучых умацаванняў пачаліся масавыя земляныя працы. Брэст-Літоўск у сувязі з пабудовай крапасці быў перанесены на 3 км

Крапасць-герой, крапасць-легенда

50 гадоў таму Брэсцкай крапасці было нададзена ганаровае званне «крапасць-герой». Дзеля ўшанавання подзвігу тых, хто ў чэрвені 1941 г. першым стаў на шляху «бліцкрыга», у 1969 – 1971 гг. на яго тэрыторыі быў створаны Мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крапасць-герой», адкрыты ў 1971 г.

на ўсход. 26 красавіка 1842 г. Брэсцкая крапасць пачала дзейнічаць як крапасць першага класа. На пачатку свайго існавання была адным з самых дасканалых крапасных умацаванняў Расійскай імперыі. З'яўленне наразной артылерыі запатрабавала перабудовы і ўзвядзення вакол яе пояса новых умацаванняў. У 1863 г. у адпаведнасці з запіскай генерала Э. Татлебена аб мадэрнізацыі крапасцёў Расіі (1862 г.) пачалася яе рэканструкцыя. Да 1888 г. на адлегласці 3 – 4,5 км адзін ад аднаго ўзведзены 9 фортаў, у кожным з якіх можна было размясціць каля 200 чалавек і да 20 гарматаў. Даўжыня абарончай лініі дасягнула 30 км.

Праз паўстагоддзя, з вясны 1941 г., у крапасці дыслакаваліся войскі Чырвонай Арміі, у асноўным часці 6-й Арлоўскай і 42-й стралковай дывізіяў 28-га стралковага корпуса. Яны 22 чэрвеня 1941 г. прынялі ўдар нямецкай арміі і больш як месяц трымалі абарону. Акурат з гэтай нагоды цвярдзюць у 1965 г. атрымала ганаровае званне; героізму абаронцаў і прысвечаны мемарыял.

рыял. За гады вайны крапасць моцна разбураная, у пасляваенны час многія будынкі разабраныя. Памяць пра тыя падзеі жыве і сёння, абароне прысвечаны дзясяткі мастацкіх і дакументальных кнігаў, спектаклі і фільмы.

Да месца тут дадаць, што героічная абарона Брэсцкай крапасці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у чэрвені-ліпені 1941-га – не адзіная ў гісторыі. У канцы 1920-х – пачатку 1930-х гг. Брэст над Бугам (што на той час уваходзіў у склад Польшчы) у ваянных колах гэтай дзяржавы называўся не інакш як «стратэгічнай сталіцай Польшчы». Да вайны ў межах IX карпусной акругі дыслакаваліся 9-я, 20-я і 30-я пяхотныя дывізіі. У склад 9-й дывізіі ўваходзілі 22-я пяхотны полк з Седлец, 34-ы пяхотны полк з Бялай Падляскі, 35-ы пяхотны полк з Брэста, а таксама 9-ы полк лёгкай артылерыі з Бялай Падляскі. У сваю чаргу ў 20-й дывізіі былі 88-ы полк з Баранавічаў, 79-ы са Слоніма, 20-ы полк лёгкай артылерыі з Пружанаў. Нарэшце, у складзе 30-й дывізіі былі 82-і полк імя Тадэвуша Касцюшкі з Брэста, 83-і

полк палескіх стралкоў імя Рамуальда Траўгута з Кобрына, 84-ы полк палескіх стралкоў з Пінска і 30-ы палескі полк лёгкай артылерыі з Брэста. Такім чынам, можна сказаць, што многія радавыя салдаты Войска Польскага, ураджэнцы беларускіх паселішчаў, абаранялі тут сваю зямлю. Аднак большасць з гэтых частак і злучэнняў перада пачаткам верасня 1939 г. былі перакінутыя на захад Польшчы. На пачатку Другой сусветнай вайны нямецкія войскі бамбілі крапасць, была пашкоджаная частка абарончай казармы Цытадэлі, будынак інжынернага ўпраўлення, Белы палац. 14 верасня 1939 г. да крапасці падышлі перадавыя часткі 19-га танкавага корпуса Х. Гудэрыана. З 14 па 16 верасня палкам пад камандаваннем польскага генерала Канстанціна Плісоўскага давялося адбіць 7 нямецкіх нападаў, загінула да 40% гарнізона. Пасля таго, як у сувязі з уступленнем на тэрыторыю Польскай Рэспублікі Чырвонай Арміі супраціў стаў бесперспектыўным, абаронцы Брэсцкай крапасці вырашалі пакінуць яе. 17 верасня а палове дня дзвятую раніцу пасля артпадрахтоўкі немцы пайшлі на чарговы «штурм» Цытадэлі. Параненыя польскія вайскоўцы, а таксама персонал шпітала былі ўзятыя ў палон. Але не ўсе тады здаліся. У адным з фартоў засталіся добраахвотнікі маршавага батальёна 82-га палка (складаўся ў асноўным з рэзервістаў-беларусаў) на чале з капітанам Вацлавам Радзішэўскім. У ноч на 27 верасня лічаныя салдаты паасобку выходзілі з акружэння.

Падрыхтаваў
Уладзімір
ПУЧЫНСКІ

З'яднала спадчына Агінскага

15 красавіка ў Сейме Літоўскай Рэспублікі адбылася Міжнародная канферэнцыя «Вялікія светачы культуры», прысвечаная Міжнароднаму дню культуры.

У 1935 г. у Вашынгтоне 15 красавіка быў падпісаны Дагавор аб міжнародных нормах аховы культурных каштоўнасцяў (аўтарам ідэі і ініцыятарам выступіў рускі мастак, пісьменнік, філосаф і падарожнік

ўніверсітэта адукацыйных навук акадэмік Альгірдас Гайжуціс, дырэктар Рэтаўскага музея гісторыі культуры Агінскіх Вітас Руткаўскас, прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі «Мір праз культуру» Вілі Аўгустат (Аўстрыя), прэ-

ласнога краязнаўчага музея, Музея культуры і гісторыі Латгаліі (Латвія), Рэзэкненскай вышэйшай школы (Латвія) і Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея (Беларусь); «Заахвочванне турызму па абодва бакі мяжы Беларусі і Літвы з мэтай павышэння даступнасці і прывабнасці культурна-гістарычнай спадчыны ў Рокішскім і Пастаўскім раёнах», дзе з дапамогай фінансавага рэсурсу рэстаўруецца ўнікальны помнік архітэктуры XIX ст. – палац Тызенгаўзаў у Паставах.

Шматлікія выбітныя дзеячы Літвы пакінулі след у культурнай прасторы Беларусі: вялікі актёр тэатра і кіно Юозас Будрайціс, які зняўся ў беларускіх фільмах «Белыя Росы-2» і «Салодкае развітанне Веры»; фотамастак Альгімантас Александравічус, які прадставіў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі фотавыстаўку «Апошнія грамадзяне ВКЛ», прысвечаную паэтам Адаму Міцкевічу і Чэславу Мілашу; жывапісец, графік і выдавец Рымантас Дзіхавічус, адзін з найбольш шанаваных мастацтвазнаўцамі і калекцыянерамі аўтараў.

Заклучанай падзеяй Дня культуры ў Вільні стаў літаратурна-музычны канцэрт у касцёле Святых Янаў, на якім выконваліся фартэп'янавыя, арганныя і харавыя творы М. Чурлёнкіса. Імпрэза была арганізаваная праўнукам творцы Рокасам Зубовасам, які нядаўна стаў дырэктарам Мемарыяльнай кватэры-музея свайго прадеда – партнёрскай арганізацыі Мінскага абласнога аддзялення ГА «БФК».

Міжнародны Дзень культуры ў літоўскай сталіцы сабраў і згуртаваў прадстаўнікоў некалькіх краінаў, якія працуюць на глебе культуры і спрыяюць яе адраджэнню і трансляцыі. Бо як пісаў сам М. Рэрых: «Культура ёсць шанаванне святла. Культура ёсць любоў да чалавека. Культура ёсць духмянасць, спалучэнне жыцця і прыгажосці. Культура ёсць сінтэз узнёслых і вытанчаных дасягненняў. Культура ёсць зброя свету. Культура ёсць выратаванне. Культура ёсць рухавік. Культура ёсць сэрца».

Павел САПОЦЬКА, старшыня Мінскага абласнога аддзялення ГА «БФК»

Павел Сапоцька (Беларусь), доктар архітэктуры, прафесар Ёнас Глемза (Літва), старшыня Камітэта Знамя Міру Ауксе Нарвілене (Літва), Прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі «Мір праз культуру» Вілі Аўгустат (Аўстрыя), Прэзідэнт Балтыйска-Турэцкай акадэміі культуры Ішак Акай (Турцыя)

Мікалай Рэрых, таму дакумент атрымаў назву Пакт Рэрыха). Гэта быў першы міжнародны дагавор аб абароне мастацкіх і навуковых устаноў і гістарычных помнікаў. 15 красавіка ў некаторых краінах адзначаецца як Міжнародны дзень культуры. У Літоўскай Рэспубліцы з 2006 г. гэта адбываецца на дзяржаўным узроўні. У гэты дзень па ўсёй краіне праходзяць канцэрты, спектаклі, творчыя сустрэчы, адкрываюцца выстаўкі, арганізуюцца канферэнцыі.

Для Літвы, як і для Беларусі, сёлетні год асаблівы: 250-годдзе з дня нараджэння кампазітара, грамадскага і палітычнага дзеяча Міхала Клеафаса Агінскага, 140-годдзе жывапісца і кампазітара, аднаго з пачынальнікаў прафесійнай літоўскай музыкі Мікалоюса Чурлёнкіса, 80-годдзе з дня падпісання Пакта Рэрыха. Таксама 2015-ы абвешчаны ў Літве годам рэгіянальных культур.

З нагоды гэтых знамянальных датаў і падзеяў і прайшла канферэнцыя «Вялікія светачы культуры». На пасяджэнні з дакладамі выступілі старшыня Сейма Ларэта Граўжынене, міністр культуры Літвы Шарунас Біруціс, рэктар Літоўскага

зідэнт Балтыйска-Турэцкай акадэміі культуры Ішак Акай (Турцыя) ды многія іншыя. На прэстыжным форуме аўтар гэтых радкоў прадстаўляў Беларусь, выступіў з дакладам «Магчымасці і перспектывы трансляцыі гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі і Літвы з дапамогай трансгранічных кластароў» (ад імя Беларускага фонду культуры, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў і Мясцовага дабрачыннага фонду «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага»).

У часе канферэнцыі і наступных мерапрыемстваў вялікае значэнне было нададзенае аспектам беларуска-літоўскага супрацоўніцтва: правядзенню Дзён культуры Беларусі ў Літве і Дзён культуры Літвы ў Беларусі, дзейнасці дыяспараў, навуковым праектам... Асабліваю ўвагу выклікалі праекты, рэалізаваныя з выкарыстаннем механізмаў знешняга фінансавання, такія, як «Выкарыстанне гістарычных сядзібаў і іх адаптацыя да сучасных культурных умоваў», дзякуючы якому ўдалося адрадыць сядзібу роду Агінскіх у Залессі; «Віртуальнае мінулае – гарант поспеху будучыні музеяў» Кедайняўскага аб-

Пад час канферэнцыі

Адметнай падзеяй 2015 года з'яўляецца 140-гадовы юбілей з дня нараджэння класіка беларускага, рускага і польскага жывапісу мастака-пейзажыста Станіслава Жукоўскага (1875 – 1944), чья радавая сядзіба Старая Воля знаходзілася на Пружаншчыне. Менавіта да гэтай знакавай падзеі была прымеркаваная выстаўка мастацкай суполкі «Абуджэнне», што з поспехам прайшла ў музеі-сядзібе «Пружанскі палацык» сёлета ў лютым – сакавіку. Гэта было першае буйное мерапрыемства, якое адкрыла «Год Жукоўскага» на радзіме сусветна вядомага пейзажыста.

«Абуджэнцы» як працяг традыцыі

Да 140-годдзя Станіслава Жукоўскага

Мінскія і ўздзенскія мастакі-аднадумцы Яўген Шунейка, Андрэй Лычкоўскі, Уладзімір Сайко і Фёдар Лядуцька прадставілі гледачам больш за чатыры дзясяткі сваіх жывапісных працаў, сярод якіх пейзажы і партрэты, нацюрморты і гістарычная тэма. Як адзначылі творцы, для іх было вялікім гонарам апынуцца ў мясцінах, звязаных са славытым папярэднікам. Таму асноўнае месца на выстаўцы было адведзена менавіта пейзажам. Аднак усе яны аб'яднаныя адной тэмай – прыгажосць і непаўторнасць роднай зямлі, якую, на жаль, мы ўсе не вельмі добра ведаем. У гэтым прызнаюцца самі «абуджэнцы», якія самастойна і натуральна адкрываюць для сябе радзіму і робяць захады, каб з дапамогай мастацкіх сродкаў пазнаёміць беларусаў з Беларуссю. Такім своеасаблівым адкрыццём стала для мастакоў вандроўка на поўнач Брэстчыны – Пружаншчыны.

Сярод безумоўных станоўчых аспектаў дзейнасці суполкі трэба адзначыць яе зварот як да сталічнага, так і да правінцыйнага гледача, які даволі рэдка мае магчымасць знаёміцца з сучасным мастацтвам і яго стваральнікамі. Правінцыйныя музеі, у якіх праходзяць выстаўкі «Абуджэння», становяцца тымі пляцоўкамі, дзе адбываюцца непасрэдныя кантакты мастакоў і гледачоў, што неабходна абодвум бакам.

На адкрыцці выстаўкі ў «Пружанскім палацыку» ўсе ахвочыя, якіх, дарэчы, было вельмі многа, змаглі не толькі дакрануцца да сучаснага мастацтва, але і павучыцца ў прафесійных мастакоў працаваць з рознымі фарбамі і тэхнікамі, атрымаць кваліфікаваныя парады, што, безумоўна, дало штуршок для далейшага заахвочвання творчасці найперш сярод моладзі. Аказалася, такія майстар-

класы запатрабаваныя ў правінцыі, што неаднаразова пацвярджалі падобныя мерапрыемствы.

Выстаўка завяршылася, але засталіся светлыя ўражанні і пазітыўныя эмоцыі, цёплае стаўленне і новыя карціны. А фонды музея папоўніліся 9 цікавымі жывапіснымі палотнамі, якія «абуджэнцы» падаравалі «Пружанскаму палацыку». Прыемна, што ў наш час, калі правінцыйныя музеі часта развіваюцца за кошт энергіі іх супрацоўнікаў, ёсць людзі, якія разумеюць важнае значэнне гэтых культурна-асветніцкіх асяродкаў у рэгіёнах і аказваюць ім маральную і творчую падтрымку, бескарысліва дораць свае працы. Музеі атрымліваюць унікальную магчымасць прадставіць сучасныя мастацкія дасягненні наведнікам і захоўваць іх як каштоўную спадчыну для нашчадкаў.

Наталля ПРАКАПОВІЧ, галоўны закахвальнік фонду музея-сядзібы «Пружанскі палацык»

На фота: У. Сайко. Мастак-«сняжыст» Станіслаў Жукоўскі, 2015 г.; Я. Шунейка. Пружанскі палацык, 2015 г.

Збярэм аўтографы!

Дарагія калегі, сябры, усе, хто неабяжывае да нашай культуры і гісторыі! У кожнага з вас на кніжных паліцах сярод мноства розных кнігаў ёсць такія, дзе аўтар пакінуў свой аўтограф.

Часам гэта проста подпіс, а часам – прысвячэнне, пажаданне, верш. Такія кнігі нам дарагія, паколькі яны адрасныя, ачалавечаныя. І разам з тым, гэта наша агульная культурная спадчына.

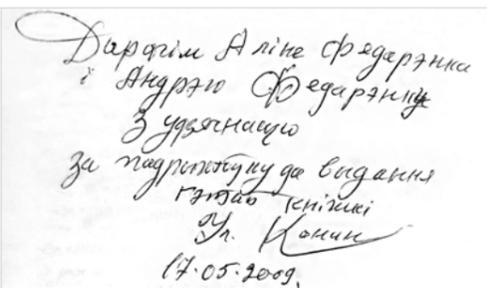
Здавалася б, мы быццам бы ўсё ці амаль усё ведаем пра нашых пісьменнікаў. Ды і не толькі пра іх, але і пра дзеячаў навукі, мастацтва, падзвіжнікаў Беларусі. Быццам бы, многае надрукавана, штосці хаваецца па архівах. Але на самой справе ёсць яшчэ агромністы, амаль археалагічны пласт, які знаходзіцца на нашых кніжных паліцах. Словы, асабістыя подпісы, малюнкi (як у В. Быкава) – нашая культурная спадчына, замкнёная ў нашых кватэрах.

Давайце збярэм яе! Не згубім у букністаў, у макулатуры, у няпэўных

пакаленнях. Давайце перагледзім тое, што маем на ўласных паліцах, бацькоўскіх, сяброўскіх.

Кожны аўтограф – хай сабе і «хвіліна стварэння», аднак – хвіліна жыцця нашага выбітнага пісьменніка, ці, напрыклад, літаратуразнаўцы, ці навукоўца, ці «кніжнага беларуса», ці проста Беларуса.

Усё, што мы знойдзем і захаваем, – застанецца. Не толькі ў Саюзе

Аўтограф на кнізе «Погляд у вечнасць» зб. артыкулаў да 75-годдзя Ул. Конана, выданне БФК, 2009

беларускіх пісьменнікаў. Застанецца ў Беларускім дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва. Самае цікавае з аўтографам будзе выдадзенае. І ў друку, і ў электронным выглядзе.

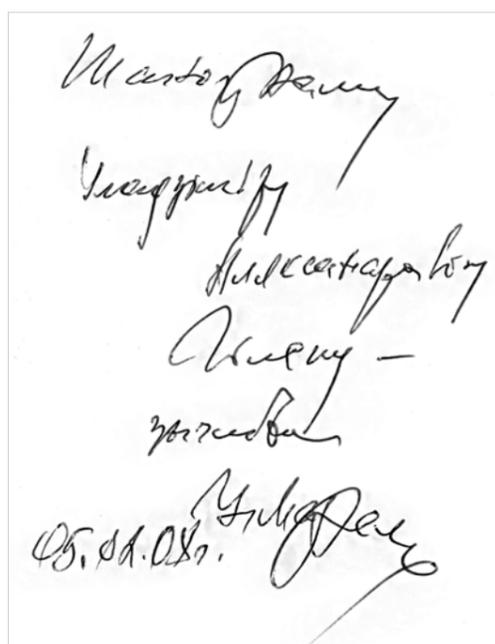
Як рабіць

Перагледзець сваю бібліятэку і знайсці аўтографы. Пераставіць, скласці асобна. Вылучыць «цікавосці». Калі мажліва, то і па аўтарам.

Зрабіць ксеракопію ці адсканаваць, сфатаграфавать (фарзац кнігі, аўтограф, дадаць каментар, калі аўтограф быў напісаны і каму, дзе, пры якіх абставінах).

Скан, ксеракопію або фота ў электронным варыянце дасылайце на адрас sbp@lit-bel.org, тэма ліста «Аўтографы».

У папяровым выглядзе копіі можна даслаць звычайнай поштай на офіс Саюза беларускіх пісьменнікаў (220012, Мінск, вул. Кузьмы Чорнага, 31–906, гар. тэл. 8017 200 80 91). Або прыносьце саму кнігу – мы адскануем яе на месцы.

Аўтограф на кнізе У. Мархеля «але...: выбраная лірыка» (выданне БФК, 2007)

Куратары праекта – Наталля Гардзіенка і Сяргей Тарасаў.

Прэс-служба СБП

Мне хочацца працягнуць тэму, якая ўпершыню пачала ў № 39 «Краязнаўчай газеты» за 2011 г. Тады быў апублікаваны артыкул пра невялікі медны сярэднявечны крыжык, знойдзены ў вёсцы Амінавічы Асіповіцкага раёна.

Перад публікацыяй аўтар не менш за год займаўся пошукамі аналагаў гэтага крыжыка – вывучаў адпаведную літаратуру, выдадзеную ў Мінску, Маскве, Кіеве. Гэтая праца патрэбная для таго, каб больш-менш дакладна вызначыць дату, калі быў зроблены крыжык з Амінавічаў. Ён, безумоўна, быў адліты нейкім майстрам у каменнай ці глінянай форме.

Вывучаючы спецыяльную літаратуру, прыйшоў да наступных высноваў. Па-першае, прамых аналагаў крыжыка з Амінавічаў у гістарычных публікацыях знойдзена не было. Па-другое, форма крыжыка і выява распяцця на ім ідуць з раннехрысціянскіх часоў, то бок, з часоў да расколу XI ст. Па-трэцяе, крыжык вельмі пацёрты, але дрэнная захаванасць не перашкаджае разгледзець літаркі ІХ (Іисус

Пасля публікацыі 2011 г. я не закрыў тэму, працягваю працаваць з адпаведнай літаратурай. І вось – удача. У № 4 часопіса «Мир музея» за 2014 г. у артыкуле В. Шчарбакова, прысвечаным археалагічным раскопкам у Кастрямскай вобласці Расіі, убачыў фота крыжыка, вельмі падобнага на амінавіцкі. З дапамогаю інтэрнэту аўтар звязаўся з кастрямскім краязнаўчым музеем, дзе працуе В. Шчарбакоў, але ж адказаў на свае пытанні не атрымаў. Таму далей мы будзем весці размову, карыстаючыся толькі звесткамі з часопіса.

Па-першае, у артыкуле даецца непрымальна шырокае датаванне крыжыка з «Цяцерынскай пяціны», ці «дачы», пад Кастрямой: ці то XIV – XV стст., ці нават XVI – XVII стст. Здаецца, што і кастрямскі даследчык не знайшоў прамых аналагаў сваёй знаходкі, а пра гэтыя стагоддзі напісаў, прытрымліваючыся часу існавання сядзібы на гэтай «дачы». Цікава, што дата, калі «белама чалавеку» Асцею была падараваная за службу тая пяціна, зафіксаваная ў дакументах, як зафіксаваная і дата, калі нашчадкі Асцея перадалі маёнтка бліжэйшаму манастыру. То бок, межы існавання крыжыка ў даследаванай сядзібе можна вызначыць дакладна, але ж калі ён быў выраблены?

Тут трэба зрабіць заўвагу. Я наўмысна напісаў пра Асцея не «баярын», не «дваранін», а «белы чалавек». Упэўнены, што ў XIV ст. і ў Маскоўскай, і ў Літоўскай Русі саслоўі працягвалі складвацца, нягледзячы на тое, што гісторыя землеўладання на гэтых тэрыторыях налічвала ўжо трычатыры стагоддзі. Таму і асноўная маса землеўладальнікаў, за выключэннем вядомых магнатаў на самым версе феадал-

най лесвіцы, і на Літве, і на Русі, у тым ліку і ва ўсходніх княствах, якія потым сталі Масковіяй, былі ў гэты час «квазіфеадаламі», «квазідваранамі», «квазішляхтай». Якраз да асноўнай масы, да тых, каго не запрашалі на балванні і піры ў вялікіх князёў, але з каго ў асноўным складалася коннае і збройнае апалчэнне, і належаў уладальнік «Цяцерынскай пяціны» Асцей.

Але ж звернемся да параўнання знаходак. Можна ўбачыць, што кастрямскі крыжык падобны, але не аналагічны амінавіцкаму. Ён больш выцягнуты ў даўжыню. Памеры цяцерынскага крыжыка 66 x 42 мм, амінавіцкага – 58 x 41 мм, і ён нашмат больш пашкоджаны. Аднак жа па падабенстве можна вызначыць, што на пярэднім баку яго, на крыжы з выявай Хрыста сядзіць голуб – сімвал Святога Духа. Па баках укрываванага – два медальёны з выявамі святых. Мы можам толькі здагадацца, што адна

з іх, хутчэй за ўсё, выява Марыі Магдаліны, першай сведкі ўваскрэсення. Гэтая частка на цяцерынскім крыжыку таксама пашкоджаная.

На адвароце амінавіцкай знаходкі, у цэнтры яе – нейкая незразумелая фігура, але па цяцерынскім крыжыку бачна, што гэта выява Святога Мікалая. Уверсе і ўнізе адваротнага боку амінавіцкага крыжыка – шасціпромневыя зорачкі ў коле, а па кастрямскім крыжыку бачна, што гэта шасцікрылыя серафімы. А па баках выявы Святога Мікалая – не вядомыя фігуры, а херувімы.

Звернем увагу на тое, чым цяцерынскі крыжык адрозніваецца ад амінавіцкага. Кідаецца ў вочы, што і форма, і выявы яго больш вытанчаныя. Болей за тое, на ім захаваліся рэшткі пазалоты, якой на амінавіцкім, хутчэй за ўсё, увогуле ніколі не было. Гэтыя падрабязнасці дазваляюць сказаць, што ўсё ж такі амінавіцкі крыж быў зроблены раней кастрямскага, але абодва рабіліся па адным ўзоры.

Такім чынам, нашу гіпотэзу аб тым, што амінавіцкі крыжык быў зроблены ў XIII ст., мы пакуль пакідаем у сіле.

Юрый КЛЕВАНЕЦ,
г. Асіповічы

Крыжык з Амінавічаў: новыя звесткі

Прамаляўка крыжа з Амінавічаў (пярэдні і адваротны бакі)

Той рамеснік, канечне, вырабляў крыжыкі на продаж, таму можна разлічваць, што ён зрабіў не адну адліўку, а серыю аналагічных вырабаў.

Да сказанага трэба дадаць, што майстар павінен быў выконваць і патрабаванні кананічных выяваў святых, калі хацеў, каб ягоныя вырабы прадаваліся. А паколькі кананічныя вобразы змяняліся з цягам часу, і гэта ўжо заўважана даследчыкамі, то можна зрабіць выснову аб даце стварэння прадмета па асобных дэталях, уласцівых для таго ці іншага часу.

Хрыстос – гэта сведчыць аб тым, што ён быў зроблены ў славянамоўным асяроддзі. І апошняе: крыжык цалкам выраблены па ліцэйнай тэхналогіі, а вядома, што формы са складанымі і дробнымі паверхнямі для такога ліцця распаўсюдзіліся ў Візантыі і на залежных ад яе тэрыторыях у XI ст., а на Русі – у канцы XII ст.

Такім чынам, канчатковыя высновы наступныя: амінавіцкі крыжык быў зроблены, верагодней за ўсё, ужо ў XIII ст., а яго творца меў перад вачыма нейкі візантыйскі ўзор больш ранняга часу.

Крыж з «Цяцерынскай пяціны»

Традыцыі і сучаснасць

«Wartha» працягвае беларускі шлях па Расіі

«Wartha» – «Azure Lakes», М., 2015, «SoundAge Productions»

Час працягнуць знаёмства, распачатае ў «Краязнаўчай газеце» (№1, 2014 г.). Існуе фальшывая «ісціна», быццам папулярнасць у маскульце – ледзь не сінонім творчага поспеху. Мо і поспеху, але не творчага, а хіба камерцыйнага. Але колькі разоў пераконваўся, што сапраўдныя шэдэўры могуць ствараць і зусім невядомыя (у шырокіх колах) гурты. Вось і ў тутэйшых колах нешта зусім не гучыць па тэлебачанні-радыё музыка мінскага блэк-метал гурта «Wartha», нават на канцэртных афішах яны нячаста з'являюцца; а піша пра іх музычная прэса Бельгіі, паказваюць на тэлеканалах Сербіі й Бразіліі, а першы альбом («Паўстань») выдалі ў Расіі (екацярынбургскі лейбл «Stygian Crypt Productions»). Ужо праз год «Wartha» мела кантракт з міжнародным фольк-метал лейблам «SoundAge Productions», які распаўсюджвае сваю прадукцыю ў Канадзе і Японіі, Фінляндыі і Украіне, ФРГ і Расіі. Што й казаць, калі нашыя славуція «Litvin Troll» і «Стары Ольса» там выдаваліся. І сёлета ў лютым каталогі SAPCD папоўніў нумар 277: «Wartha» – «Azure Lakes». Што ж такое, калі нашыя выдаўцы адзін за адным заяўляюць аб «апошнім выданні на фізічным носбіце», а беларускія гурты ўсё шырэй выдаюцца адмыслоўцамі ўсходу і захаду? Мо проста беларусу ўсё больш прырастаюць лапці да скуры па дарозе ў бульбашоўства. Але апошнія з магіканаў знаходзяць сапраўдныя фірмовыя прадукты, якія насаджваюць вуха і душу фірмовым якасным вытворам для сапраўдных меламанаў.

Не пашкадаваўшы крытычных заўвагаў на пэўныя памылкі фанаграфічнага дэбюту, я ўсё ж пабойваўся й кардынальных зменаў гучання калектыву, бо дысбаланс нямоцнага жаночага піску з суровым мужчынскім вакалам ствараў і нейкі адметны нюанс, як таямнічая ўсмешка Моны Лізы. Куды да Вінчы без яе?

Дык разгорнем зграбны 12-старонкавы буклет, каб пачуць гэты яшчэ больш таямнічы «Azure Lakes».

Як дзівіла колісь спрэчка з кіеўскім гуртом «Тінь Сонця» наконт недаацэненай мною святыні балотаў, так і «Wartha» ўжо з мастацкай аздобы альбома прымушае думаць пра гэта. Як і абяцалі музыкі, «там будзе ўсё павольна, сонна ды непазбежна», дык і жыватворны балотны каларыт вокладкі нагадвае сэнс губляных намі беларускіх каштоўнасцяў, якія ўсё ж застаюцца непазбежнымі. Ну і музыка...

Ці граюць яны black-metal, пра які заяўлялася на самым пачатку? Сумненні былі, калі паступовае заглыбленне ў фольк, пэган-плыні, у сімфа-гармоніі парушала пэўныя стандарты. Але ці задача творчасці ў тым, каб заганыць вольны дух у стандарты й стэрэатыпы? Вунь жа й моц найбольш сілкуючай плыні мастацтва (фальклор) якраз у тым, што яго ствараюць не схематызаваныя чужынскія адукацыйныя школы, а НАРОД. Гэта інтуітыўная творчасць вольнага духу. Захавальнікі духу сілкуюцца прыроднай інтуіцыяй праз наіўныя прадчуванні... выйграюць, ствараючы нешта раней нябачанае.

Нездарма ж у сеціўных характарыстыках гурт пазначаюць тэрмінамі black-metal, folk-metal, heavy-metal, post-metal, power-metal, folk, pagan, epic, doom, progressive... Для мяне тут лішні доказ творчай смеласці. Яны не зацyklіваюцца на камерцыйных атрыбутах, не заганыюць сябе ў чыесці шаблоны, а творча распрацоўваюць абраны шлях.

Не кожны слухач любіць інструменталы, але тут інструментальны ўступ такі шматабяцальны («Бусловы стогн»), што сэнс даходзіць без лішніх словаў. Адзіная англамоўная песня «Starpath» мо і слушна прэтэндуе на шырэйшы ахоп, але ці не пазбавілася пераканаўчасці для роднага адрасата, бо гаворка ж пра «Зорны

шлях» не банальная, а моцна запатрабаваная тут. Прыкладна такая:

*Дрэвы ў цішы. Ніводзін лісток
не прамовіць да мяне,
Нават травінка не варухнецца тут.
Чысціня вады паказвае лесвіцу ў неба.
А я ці адважуся дакрануцца да Зорнага Шляху
З маім чалавечым досведам і розумам?*

Васьміхвілінны «Змей возера» таксама гаворыць не пра далёкі Лох-Нес, а пра рамантычныя вобразы роднага краю, таму нягледзячы на «нефарматную» працягласць паспяхова выканаў ролю аднаго з прамачынных сінглаў: зацікавіў і беларускамоўную аўдыторыю, і меламанаў Расіі, Польшчы, Балгарыі, Сербіі... У «Azure Lakes» увогуле нямала якасных пераканаўчых гукаў, але як даходзіць да «наіўна-інтуітыўнага» фольку «Што й па мору», слухача проста прышпільвае ў фатэль. Вось калі разумееш сутнасць МУЗЫКІ.

«Што й па мору» – гэта не набор модных рыфаў, а жывая эмацыянальная скарбонка чалавечага настрою. У дадзеным выпадку – беларускага досведу. Невыпадка на жаночы голас узялі неверагодную Эльвіру Стэльмашук з паляшускага метал-гурта «Omif». Дый мужчынскія вакалы небанальныя. Напрыклад, у загалюнай кампазіцыі «Азёраў блакітных» (абедзве версіі) яны ўзмацняюць пакутлівы пасыл трывалага сэнсу жыцця, «каб толькі ўсё давесці да канца».

Беларускі класічны black-metal «Дайце ім памерці». Такіх эмоцыяў не дасць вам ніводзін «фарматны» хіт. Якая энергетыка! Мала што вакал магутны, дык і гітарныя рыфы так і хапаюць слых у цесныя абдымкі. Ці гэта асноўны гітарыст Ян Мачульскі, ці запрошаны Вадзім Шэндар – не ведаю, але гармоніі абодва дасягнулі пераканаўчай. Дый узорны драйв рытм-секцыі (бубны Івана Бакарова, бас Генадзя Харытонава) ці не на падставе гэтай гармоніі ўдаўся. А галоўнае: ці ўдалося б усё без такога нестандартнага кампазітарскага таленту Алега Зелянкевіча? А ён жа адказны яшчэ й за тэксты, вакалы, нават – дызайн.

Напалову англамоўны з дапамогай Веры Рыч класічны Янка Купала ў «Heritage» нагадаў мне й свае юначыя спробы прапанаваць нашу класіку гуртам «Warlock», «Lombard», але шлях гурта «Wartha» апынуўся больш плённым. Ад «Песняроў» захаваўся тужлівы настрой («нам засталася спадчына»), але адвечная крыўда выразна перарастае ў блэк-метале ў прагу барацьбы. Небеспрычыннай.

«Вядзьмар» – разважная балада на жывых вакальных эмоцыях, падтрыманых пранізлівай гітарай, прысвечаная Томасу Форсбергу з гурта «Bathory». Англамоўны драйв прыпева толькі ўзмацняе адчуванне нарастаючага болю крыўды вечна рабаванага народа, які даў адметныя скарбы ў гісторыю чалавечай цывілізацыі.

Вакалы каверу «Мая зямля» ўзяла на сябе гоць студыйнай сесіі альбома Эмілія Скарабагатая. І класічная нашая «Мроя» прыдбала ў блэк-металевай версіі таксама драйву не крыўды, а прагі барацьбы.

Захапленне альбомам «Azure Lakes» гурта «Wartha» засмучае толькі факт, што пазначаны на ім склад гурта таксама ўжо не актуальны. Бо ж таленты марнеюць асобна ад радыё і тэлебачання. Але пакуль жывыя! Нейкі Джэф Фінэган (Jeff Finnegan) піша на сайце <http://www.folk-metal.nl> у Галандыі: «Пакуль мы пражылі толькі 2 тыдні ў 2015 годзе, але ўжо маем дзіўна добры альбом: «Wartha» – «Azure Lakes». Вы можаце падзякаваць мне пазней, што я падарыў вам частку маёй таямніцы». І ад мяне таго ж!

Вітаўт МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

(Заканчэнне. Пачатак у № 17)

У зале на сцяне вісеў не проста прыгожы вялікі гадзіннік, а сапраўдны цуд пад шклом: бліскучы жаўтаваты корпус, магутны маятнік, вялікія стрэлкі. Гадзіннік цікаў, чыкаў, бомкаў многа гадоў.

Аднойчы мы з агарада зайшлі ў хату. Малодшая мая сястра Эма, гадоў пяці, сядзела ў зале на падлозе і круціла ў пальчыках калёсікі і вінцікі. Каля яе было мноства такіх шайбачак-ваўчоў. Усё ясна: яна разабрала гадзіннік на кавалачкі – корпус ляжаў асобна. А ўсе «вантробы» круціліся, шасцерні каталіся, як ваўчкі. І трэба ж было пакінуць дзіця адно! Але як яна дастала са сцяны гадзіннік, мы і дагэтуль не ведаем. Сабраць яго цалкам ужо ніхто не змог.

А Эма ўсё жыццё працуе фізікам-практыкам.

Сям'я стамілася, усе спалі. Я прачнулася ад таго, што нехта хліпае, плача ў зале. Гляджу – сястра сядзіць у фатэлі, глядзіць па тэлевізары кіно і плача. А з вечара яна заўсёды вучыць урокі перад тэлевізарам, і мама нават не здагадалася, што дачка амаль нічога не рабіла, але вучылася вельмі лёгка і заўсёды добра.

У першым-другім класах мы вышывалі крыжыкам белыя кавалачкі тканіны, хустачкі-насоўкі. Дзяўчаткі стараліся як маглі.

Настаўніца Ніна Васільеўна нацягнула некалькі вярвачак у кутку школьнага пакоя (школа была драўляная), павесіла нашыя хустачкі з вышытымі вішанькамі, яблычкамі, грыбкімі, дамочкамі, кветкачкамі... За ўсё жыццё я нідзе не бачыла больш прыгожай выстаўкі.

Вялікдзень. Садзімся за стол. Дзед бярэ толькі палову чырвонага яйка, другую палову пакідае на талерцы і потым пачынае снедаць.

Мы, дзеці, разумеем, што ў чалавека ва ўсім у жыцці павінна быць норма, мера.

Снеданне працягваецца. Я пытаюся ў дзеда: «Дзед, ці ёсць Бог?». Ён адказвае: «Слухай. Ляцела пчала, сустрэла Бога і просіць: «Зрабі так: калі я ўкушу чалавека, каб той адразу памёр». А Бог кажа: «Будзе ўсё наадварот». Ну вось, зараз вырашай сама, ці ёсць Бог».

Напльваюць успаміны дзяцінства: хата, пуны, хлявы, двор з сінімі касачамі, вывернутыя абамшэлыя сукі старых яблынь, аб'едзеная тлэй каліна, шапаценне асінаў каля бацькавага вогнішча, дзе ён гаспадарыў, самотны восеньскі густы чарот у беразе, дзіўная прыгажосць беласнежных лілеяў на вадзе – мы, малыя, цягалі іх з возера і ўпляталі ў косы.

Кветкавы водар узлескаў, едкі пах багуну на гнілых балотах, купіны вішнёвых журавінаў, чародкі гуллівых качак на хвалях-грабеньчыках возера – усё гэта мой чароўны Лепельскі край. Цёпла, добра на душы ад прыгожага, роднага, светлага, незабыўнага майго дзяцінства.

У думках часта вяртаюся туды, да родных мясцінаў, каб сэрцам адагрэцца, набрацца сілы. І жыць, і жыць, і жыць...

На фота ўверсе: дом
Тамары Хаткевіч; унізе – аўтар

Тамара ХАТКЕВІЧ,
г. Наваполацк

Май

18 – Каўрус Алесь Аляксандравіч (1935, Мядзельскі р-н), мовазнаўца, даследчык мовы мастацкай літаратуры і сродкаў масавай інфармацыі, беларускай тэрміналогіі, культуры мовы, аўтар вучэбна-метадычных дапаможнікаў для сярэдняй і вышэйшай школы – 80 гадоў з дня нараджэння.

18 – Чыквін Ян Арцэмавіч (1940, Польшча), паэт, перакладчык, літаратуразнаўца, даследчык беларускай і рускай літаратуры – 75 гадоў з дня нараджэння.

20 – Жураўлёў Дзмітрый Мікалаевіч (1915, Жлобін – 1988), музыказнаўца, кантрабасіст, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

21 – Кавячынскі Мацей (1520 – 1572), кнігавыдавец, адзін з заснавальнікаў Нясвіжскай друкарні, перакладчык, рэфармацыйны дзеяч – 495 гадоў з дня нараджэння.

22 – Каспяровіч Мікалай Іванавіч (1900, Пухавіцкі р-н – 1937), краязнаўца, лексікограф, мастацтвазнаўца, літаратуразнаўца, этнограф, укладальнік першага беларускага дапаможніка па тэорыі літаратуры «Узоры для літаратурных гурткоў пры «Маладніку» і гурткоў сельскараў» (1927) – 115 гадоў з дня нараджэння.

22 – Музей гісторыі медыцыны Беларусі (Мінск; 1990), структурнае падраздзяленне Рэспубліканскай навуковай медыцынскай бібліятэкі (першы музейны прадмет атрыманы ў 1958 г.) – 25 гадоў з часу атрымання самастойнасці.

24 – Аляксандраў Сямён Іосіфавіч (1920, Расія – 1980), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

24 – Заслаўскі Яўген Львовіч (1920, Украіна – 2007), архітэктар, заслужаны архітэктар Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

25 – Гулевіч Станіслава Іосіфаўна (1925, Веткаўскі р-н), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

25 – Казлова Вольга Васілеўна (1925, Мінск – 2009), літаратуразнаўца, даследчыца творчасці Якуба Коласа, М. Лынькова, Я. Брыля, заслужаны работнік вышэйшай школы Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

25 – Сяргей Хмара (сапр. прозвішча Сіняк; 1905, Дзятлаўскі р-н ці Украіна – 1992), дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі, пісьменнік – 110 гадоў з дня нараджэння.

26 – Крупскі раённы гісторыка-краязнаўчы музей (Крупкі; 1995), дзяржаўная ўстанова культуры – 20 гадоў з часу заснавання.

26 – Рознер Эдзі (Адольф-Эдуард) Ігнацэвіч (1910, Германія – 1976), джазавы трубач, кампазітар, аранжыроўшчык, заслужаны артыст Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

26 – Рубацкая Ганна Міхайлаўна (1900, Валожынскі р-н – 1993), народная песенніца, паэтэса – 115 гадоў з дня нараджэння.

27 – Жылка Уладзімір Адамавіч (1900, Нясвіжскі р-н – 1933), паэт – 115 гадоў з дня нараджэння.

27 – Раеўская Тамара Рыгораўна (1940, Асіповічы), эстрадная спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

27 – Трусаў Антон Данілавіч (1835, Барысаў – 1886), рэвалюцыянер-дэмакрат, адзін з кіраўнікоў паўстання 1863 – 1864 гг. у Беларусі, дзеяч міжнароднага рэвалюцыйнага руху, выдавец – 180 гадоў з дня нараджэння.

29 – Бялыніцкі раённы мастацкі музей імя В.К. Бялыніцкага-Бірулі (Бялынічы; 1969) – 45 гадоў з часу адкрыцця для наведнікаў.

29 – Марозаў Аляксандр Уладзіміравіч (1965, Слуцк), фалькларыст, славіст, этнолаг, даследчык гістарыяграфіі беларускай фалькларыстыкі, ідэйна-мастацкіх асаблівасцяў і сацыядынамікі асобных відаў і жанраў фальклору – 50 гадоў з дня нараджэння.

30 – Маркоўская Марыя Паўлаўна (1910, Латвія – 1981), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

30 – Трус Анатоль Міхайлавіч (1910, Уздзенскі р-н – 1989), акцёр, народны артыст Беларусі (1955) – 105 гадоў з дня нараджэння.

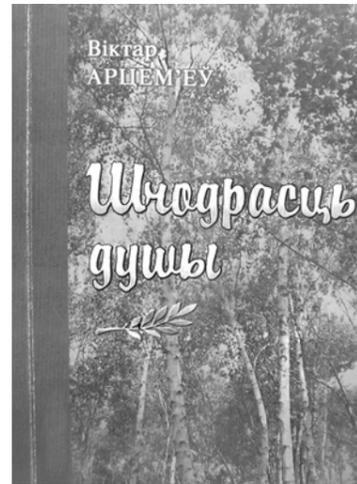
Шчодрасць душы

Так назваў сваю новую кнігу, што сёлета выйшла ў магилёўскім выдавецтве «Амелія-Прынт», пісьменнік Віктар Арцём'еў – даследчык жыцця і творчасці паэта А. Пысіна, публіцыст, празаік, крытык і краязнаўца. У зборнік увайшлі нататкі з вандровак па магилёўскай зямлі і паездак у Маскву, Уладзімір, Багалюбава, Баку, Адэсу, Баржомі, а яшчэ – легенды са Шклова і Чэрыкава, шэраг гумарэсак і бываліцаў, нарысы пра Кішчыцкі растрэл 1905 года і ўспаміны паўстанцаў (некаторыя эпізоды і факты з іх друкуюцца ўпершыню).

Ёсць у кнізе згадка пра А. Пысіна, драматурга А. Вампілава, празаіка В. Карамазава, мастака М. Неўрава, артыстаў В. Ермаловіча і З. Феакцістава, кампазітара Я. Маланкова, знакамітых бібліятэкараў Д. Новікава, М. Барадзінскую, М. Ласоўскага, апантанага кнігалюба, старшыню калгаса П. Шчарбакова, лётчыка-франтавіка Я. Томашава. Цікавымі для чытачоў будуць нарысы пра подзвігі святога дабравернага князя Андрэя Багалюбскага і капітана падводнай лодкі А. Марынескі, гумарэскі «Як бакунаўцы ў Маскву ездзілі», «Падкінулі чорта», «Даш раўнапраўе!» і інш. Акрамя таго, кніга багата ілюстраваная фотаздымкамі з архіва аўтара.

Завяршаецца зборнік аўтабіяграфічнай нататкай «Прыступкі да прыгожага беларускага пісьменства».

Уласная інфармацыя

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НАРОДНЫЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ беларусаў вызначаюцца разнастайнасцю тыпаў і іх лакальных разнавіднасцяў.

Група ідыяфонаў (самагучальныя) уключае талеркі, лыжкі, вугольнік, грашчотку, калотку, брусоцкі, звон, бразготку, шархуны, кашшук, кляшчоткі, гармонік і яго разнавіднасці – баян і акардэон (больш старажытнымі інструментамі былі яшчэ варган і біла, цяпер з'яўляюцца яны і пад час выступленняў ды запісаў). Група мембранафонаў (мембранавага) складаецца з бубна, барабана і грэбеня (мірлітон). Да групы аэрафонаў (духавыя) належаць свабодныя аэрафоны – лісты дрэваў і травы, карынка, берасцянка; флейтавыя – свісцёлкі, акарына, дудка, парныя дудкі (раней, магчыма, і шматствольныя); язычковыя – пішчык, жалейка, кларнет, дуда; амбушурныя – рог і труба. Сярод хардафонаў (струнныя) смыковыя – скрыпка, басэтка, ліра колавая, смык; шчыпковыя – балалайка,

мандаліна, цытра; ударныя – цымбалы.

Паводле спосабу вырабу падзяляюцца на спецыяльна вырабленыя і на прыстасаваныя пад музычныя інструменты прадметы навакольнай прыроды і побыту. Вырабляюцца музыкантамі-выканаўцамі – часцей гэта інструменты для індывідуальнага музыканта.

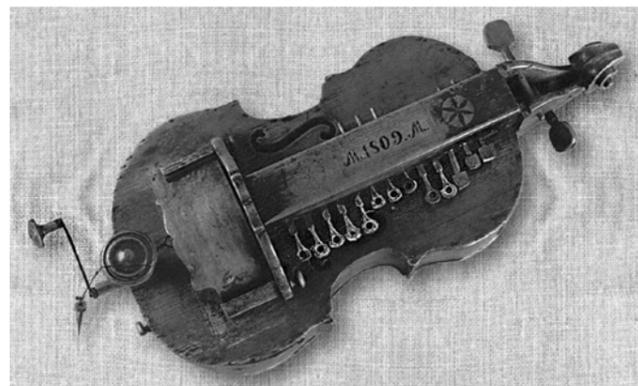
У. Пузыня з сурмой

ванна (музыцыравання) – і музычнымі майстрамі-прафесіяналамі. Да канца мінулага стагоддзя ў народным музычным побыце ўсё больш выкарыстоўваліся інструменты фабрычнай вытворчасці (цымбалы, гармонік, баян, труба, кларнет). У 1980 – 1990-я гг. рэстаўраваць, а пазней – вырабляць самастойна, народныя музычныя інструменты пачалі Уладзімір Пузыня, Алесь Лось, Тодар Кашкурэвіч. У наш час з'явіліся новыя маладыя майстры.

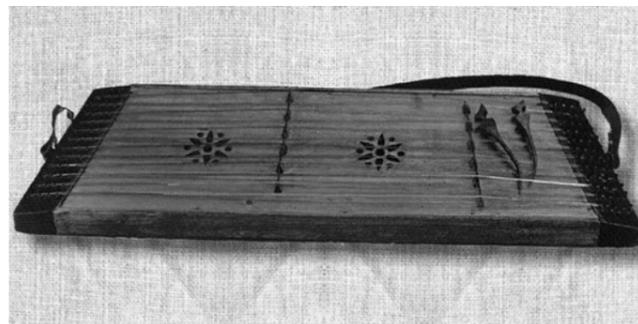
Спрадвеку народныя музычныя інструменты звязаныя з традыцыйнымі каляндарна-земляробчымі і сямейнымі абрадамі, пастухоўскім, паляўнічым і ваенным побытам, разнастайнымі грамадскімі святамі, ігрышчамі. У народнай практыцы выкарыстоўваюцца для сольнай і ансамблевай ігры або для суправаджэння спеваў.

Амаль усе прафесійныя музычныя ін-

струменты з'явіліся ў выніку ўдасканалення або відазмянення народных.

Ліра (1809 г.)

Цымбалы (в. Пляцшы Пастаўскага раёна Віцебскай вобласці, пач. XX ст.)